SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	23/7109
Dok.nr:	23/36850
Arkiv:	
Saksbehandler:	Mona Dahl
Dato:	21.11.2023

Skisse til forprosjekt for utvikling av byrom i Sortland

Utvalgssaksnr	Utvalg	Møtedato
095/23	Formannskapet	30.11.2023

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING

1. Forprosjektet «Utveckling av stadsrum med konst som metod» gjennomføres og evalueres innen andre tertial 2024.
2. Forprosjekt "ILAG om levende sentrum– byromstrategi med handlingsplan og finansiering" igangsettes og gjennomføres innen første tertial 2024.

Formannskapet - 095/23

FS - behandling:

Fellesforslag fra H, FRP, SP, AP, SV, foreslått av Rune Stigen Kvannli, Senterpartiet
Saken sendes tilbake til administrasjonen.
Sortland formannskap ber om at de to punktene i innstillingen drøftes og tydeliggjøres i to separate saker.
Saken må spesielt redegjøre for økonomiske konsekvenser.

Votering:

Ved alternativ votering mellom kommunedirektørens innstilling og fellesforslag fra H, SP, FRP, AP, SV, ble fellesforslaget fra H, SP, FRP, AP, SV enstemmig vedtatt.

FS - vedtak:

Saken sendes tilbake til administrasjonen.
Sortland formannskap ber om at de to punktene i innstillingen drøftes og tydeliggjøres i to separate saker.
Saken må spesielt redegjøre for økonomiske konsekvenser.

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN

I saken legges det frem skisse til forprosjekt for utvikling av byrom i Sortland, hvor man ønsker å knytte sammen relevante planer for sortlandssamfunnet og Sortland sentrum i henhold til mål og tiltak som fremkommer av kommuneplanen samfunnsdel, Byplan, Tettstedspakke, Blåbyen Sortland, Den blå kulturbyen, og det nylig gjennomførte GNIST-prosjektet.

Kunstnernes arbeid med Sortland sentrum gjennom forprosjektet har tydeliggjort behovet for en helhetlig byromsstrategi med fokus på tiltaksprioritering og finansiering i tillegg til selve kunstprosjektet.

Med utgangspunkt i dette anbefaler kommunedirektøren at det jobbes parallelt med to prosjekt i den videre prosessen:

- Forprosjektet « Utveckling av stadsrum med konst som metod» - vidreføring av AIR- Vesterålen, ansvarlig Kulturfabrikken i samarbeid med kunstnerparet Aguirre og Jonsson
- Forprosjekt " ILAG om levende sentrum– byromstrategi med handlingsplan og finansiering " utarbeides av Sortland kommune

Forprosjektene finansieres gjennom midler avsatt i forslag til budsjett og økonomiplan for 2024-2027 på to poster i : *Uteområder byplan* og *Parker og byrom*.

FAKTA I SAKEN

Bakgrunn

Sortland formannskap gav i juni 2023 tilslutning til utarbeiding av *Forprosjekt for utvikling av byrom i Sortland,* sak 067/23, med kunstnerparet Aguierre og Jonsson. Målsettingen er å videreføre og konkretisere innhold i planer, og bidra til realisering gjennom kunst som metode, herunder å få synlige resultater i byrommene som bidrar til aktivitet, og som skaper en felles identitet til den blå byen ved sundet i nært samarbeid med innbyggerne.

Siden da har administrasjonen, Kulturfabrikken KF og kunstnerparet Giovanna Aguirre og Lars Jonsson utarbeider forslag til konsept som ligger vedlagt.

<u>Om kunstnernes oppdrag og anbefaling</u>

Aguirre og Jonsson, som Sortland har valgt ut som kunstnere i residence-prosjektet Artist in Residence Vesterålen (AiRV), har sommeren og høsten 2023 hatt to lengre opphold på Sortland, der de har hatt flere møter, diskusjoner og idéutvekslinger med innbyggere og samfunnsaktører i Sortland. Dette har gitt i innsikt i potensialet for kunst i åpne byrom. Kunstnernes vurdering av sentrum, er at det har et uforløst potensiale med store muligheter for å bli et levende sentrum. Deres vurderinger og innspill har resultert i konseptet « Utveckling av stadsrum med konst som metod»

Det opprinnelige kunstprosjektet gjennom AIRV er blitt utvidet til et helhetlig byutviklingsprosjekt for Sortland sentrum. Kunstnerne anbefaler en inkluderende tilnærming for å styrke byens identitet og engasjere innbyggere og næringsliv mot en felles visjon, og har gjennomgående lagt vekt på at stedsutvikling og kunstprosjektet må tufte på tidligere og pågående prosesser, som kan kobles sammen sentrumsområder med fokus på torget og havnepromenaden.

Kunstnerne er opptatt av sosial bærekraft i sitt arbeid, og mener at det er et stort frivillig engasjement i sortlandsamfunnet. Verdier knyttet til sosial- og miljømessig bærekraft er viktig i deres satsing, og har sett til Gaia Vesterålen som en mulig samarbeidspart i arbeidet sitt.

Ut fra dialog med samarbeidspartnere og innbyggere – ser kunstnerne et stadig tilbakevendende behov for at det utarbeides en systematisk handlingsplan for utvikling av byrommene i sentrum, som også inneholder prioritering og finansiering. En strategisk plan som samler alle trådene i allerede vedtatte planer og strategier som kommuneplanens samfunnsdel, byplan Tettstedspakke, Sortland – den blå byen, destinasjonssatsingen «Den blå kulturbyen», og sist gjennom GNIST.

Overordnet planverk

<u>Kommuneplan samfunnsdel - Sortland som motor i Vesterålen og mål om et levende sentrum</u>

Samfunnsdelen (vedtatt februar 2022) slår fast fem mål for Sortland som samfunn og kommuneorganisasjon:

- Sortland er motoren i et attraktivt og vekstkraftig Vesterålen, med delmål om at "Sortland har et levende sentrum" med urbane kvaliteter. Det er mål om å inngå langsiktige og forpliktende samarbeid med næringsliv og gårdeiere for å vitalisere sentrum
- Sortlandsamfunnet er raust, sunt og helsefremmende

- Videreutvikle Sortland som Den blå kulturbyen i Vesterålen, i tråd med regional reiselivsstrategi, «Bærekraftig vekst mot 2025».
- Samarbeide med næringslivet og frivilligheten om å styrke Sortlands profil som Den blå byen, som synlig felles merkevare for Sortland.

Samfunnsdelen ble utformet med bakgrunn i en omfattende medvirkningsprosess, der en del var særlig rettet mot ungdom. Funn herfra pekte på ønske og behov for møteplasser både innendørs og utendørs, og ønske om trygge miljø for barn og unge. Ungdommene ønsket også å bidra selv til å gjøre Sortland enda bedre for barn og unge.

Byplan Sortland - Sortland sentrum skal være en attraktiv møteplass
"Byplan Sortland – Blåbyen 2015-2027" regulerer arealdisponering og bruk i Sortland sentrum. I overordnet målsetting slås det fast at "sentrum skal ha et attraktivt og helhetlig bymiljø med gode møteplasser for alle".

Målet er at alle byrommene skal fylles med aktivitet og være et godt sted å oppholde seg for alle. Det legges føringer for utvikling av by-akser, grønne strukturer, lekeareal og møteplasser i sentrum, samt konkrete planer for utvikling av sentrale byrom, torg og parker. Et fåtall av disse byrommene er utviklet i henhold til planen som ble vedtatt i 2015, og gode møteplasser i sentrum etterspørres. Det er behov for en byromsstrategi med en handlingsplan som sier noe om hvordan man skal oppnå målene i vedtatte planer.

GNIST
I 2022 ble Sortland kommune valgt som en blant 32 søker-kommuner i GNIST, et nasjonalt innovasjons-program fra DOGA og Nordic Edge for kommuner som vil drive innovasjon innen steds- og næringsutvikling. Målet i Sortlands GNIST-prosjekt var "å etablere en samarbeidsplattform" for utvikling av sentrum mellom næringsliv, frivillige og kommunen, der havnepromenaden skulle være piloten.

Samarbeidet med designteamet fokuserte på å aktivere havnepromenaden og skape flere møtepunkter mellom land og vann. " Å komme fra ord og ideer til handling" var et viktig prinsipp for prosjektet, og i sluttrapporten kom anbefalinger til generelle og konkrete tiltak for kommunen, for næringsliv og for innbyggere. .

Gjennom prosjektet ble det tatt initiativ til å etablere Sortland byforening med støtte fra kommunen. Med næringsliv, kommune og frivillige på lag er mulighetene for å få gjennomført større og mindre tiltak i sentrum nå stor. Med mange parter er behovet for en byromsstrategi som viser tydelig retning helt nødvendig for å sikre at vi drar lag for å få realisert ulike byromsprosjekter.

Kunstnernes oppdrag og anbefaling
1. Forprosjekt: "Utveckling av stadsrum med konst som metod"
Basert på arbeidet og kartleggingene gjennomført av Aguirre og Jonsson, foreslås det å gjennomføre et kunstprosjekt i ett eller flere av byens mange byrom i 2024 med tittelen " Utveckling av stadsrum med konst som metod ", som forslag til konsept for utvikling av byrom i sentrum. Dette beskrives nærmere i vedlagt forprosjekt. Hensikten med prosjektet er å:

- Skape et midlertidig kunstverk på torget, en attraksjon som kunstnere og innbyggere har skapt sammen.
- Involvere målgrupper blant kommunens innbyggere, særlig unge og eldre, i planleggingen og utformingen av installasjonen. Dette gjør at samarbeidet blir en prosess som styrker tilhørighet og fellesskap, og selve installasjonen blir et fysisk symbol på dette engasjementet. Engasjement i kunstaktivitet bidrar til personlig og sosial utvikling.
- Kunnskapsgrunnlaget og erfaringer som gjøres under arbeidet, integreres i utviklingen av byromsstrategi og revisjonen av byplanen for Sortland sentrum.

Samtidig anbefaler de at planene for den endelige løsningen for rehabilitering av torget igangsettes, som også inkluderer beplanting, belegg, steder for rekreasjon og aktivitet, og ikke minst skal den endelige kunstinstallasjonen finne sin plass der.

I vedlagte forprosjekt-beskrivelse, har kunstnerne skissert "The Great Jumper" (Gresshoppe) som en mulig fremtidig og permanent skulptur på torget. Hvilken utforming en permanent skulptur skal ha på Sortland torg, vil være en del av vurderingen i den videre prosessen. Når og hvordan det skal skje, vil være tema i foreslått byromsstrategi.

2. Forprosjekt: ILAG om levende sentrum for alle - byromsstrategi

Forprosjektet har som hensikt å evaluere gjennomførbarheten av et hovedprosjekt som omhandler utviklingen av en byromstrategi med tilhørende handlingsplan for Sortland kommune. Gjennom forprosjektet er det et mål å vurdere en realistisk handlingsplan, estimere kostnadene og forslag til finansiering. Forprosjektet vil identifisere mulige samarbeidspartnere for realisering av byromstiltak. Med nylig etablering av Sortland byforening er en avgjørende samarbeidspartner etablert.

Mulighet for ekstern finansiering for både overordnede mål og gjennomføring av tiltak skal kartlegges. Prosessen skal ses i sammenheng med pågående initiativer, som revidering av byplan og skiltplan.

Samfunnsmål for hovedprosjekt:

- Sortland sentrum skal videreutvikles som et levende sentrum, som Den blå byen ved havet og som regionsentrum for Vesterålen.
- Økt samarbeid mellom aktører i sentrum vil kunne vitalisere sentrumskjernen og realisere potensialet i et levende sentrum for Sortland og Vesterålen!
- Sortland er motoren i et attraktivt og vekstkraftig Vesterålen
    - Sortland har et levende sentrum
- Sortlandsamfunnet er raust og inkluderende, hvor alle kan delta i aktiviteter.
- Sortland er et aldersvennlig samfunn, der eldre opplever trivsel, mestring og fellesskap.
    - skape møteplasser som for uformelle møter mellom generasjoner og grupper i samfunnet.
- Sortland planlegger vekst og utvikling innenfor bærekraftige prinsipper, for klima og miljø, mennesker og samfunn.
    - legge til rette for fortetting med boliger, næring og attraktive møteplasser i og i gangavstand til sentrum.

Effektmål for hovedprosjekt:

- En byromstrategi med handlingsplan som forbedrer rekreasjonsområdene i sentrum, sikrer et variert tilbud for alle – særlig barn og unge, forberede sentrum på ekstremvær, og gjøre det mer attraktivt å gå, sykle eller reise kollektivt.
- En byromstrategi med handlingsplan som gir forutsigbarhet for fremtidig planlegging, utvikling, forvaltning og drift av byrom i Sortland sentrum.

En byromstrategi som identifiserer samarbeids- og finansieringsmodeller for oppgradering.

VURDERING

Sortland går inn i 2024 drevet av initiativer som tettstedspakken og GNIST fra 2022. Med en ny samfunnsdel og en rekke medvirkningsprosesser som rammeverk, har det blitt etablert et solid kunnskapsgrunnlag gjennom omfattende deltakelse fra næringsliv og befolkning.

Erfaringene fra GNIST og AIR Vesterålen har tydeliggjort behovet for en helhetlig byromsstrategi med fokus på tiltaksprioritering og finansiering. En slik strategi er helt nødvendig for å oppnå overordnede samfunnsmål, inkludert et levende sentrum, et raust og helsefremmende samfunn, samt klimasmart infrastruktur.

Det er hensiktsmessig å vurdere utarbeidelsen av en konkret handlingsplan for å realisere attraktive, trygge og helsefremmende byrom i Sortland. Dette samsvarer med kommuneplanens samfunnsdel og byplanens visjon om å skape et pulserende sentrum, en blå by ved sundet og et synlig regionsenter i Vesterålen. Ved å samle tråder fra tidligere planer, vedtak og anbefalinger vil forprosjektet fremskynde overgangen til hovedprosjektet, integrere kunnskap fra tidligere prosesser. Erfaringene som høstes

gjennom «ILAG om levende sentrum for alle – med kunst som metode» vil være nyttig for pågående prosesser, som revisjon av byplan og innspill til byromsstrategi.

Personalmessige forhold
Administrasjonen i Sortland kommune og Kulturfabrikken KF følger opp forprosjektet i samarbeid med kunstnerne. Det forutsettes innleid kompetanse for bistand til utarbeidelse av forprosjektet "ILAG om levende sentrum for alle - byromstrategi".

Økonomiske forhold
Gjennom AiR Vesterålen er det budsjettert med kr 70 000 til prosjektet på Sortland. Denne andelen vil ikke dekke fullt ut det som foreslås gjennomført i 2024, og det forutsettes at administrasjonen også søker ekstern tilleggsfinansiering i samarbeid med Sortland byforening.

Forprosjektene finansieres gjennom midler avsatt i forslag til budsjett og økonomiplan for 2023-2027 på to poster i : *Uteområder byplan* og *Parker og byrom*.

Folkehelse
Både en temporær installasjon og utvikling av byromsstrategi kan være et avgjørende verktøy for å oppnå bredere samfunnsmål, som et levende sentrum, raust og helsefremmende samfunn, reduserte klimagassutslipp og klimasmart infrastruktur.

Klima-, miljø- og naturforhold
I tråd med kommuneplan samfunnsdel vil en byromsstrategi legge til rette for fortetting med boliger, næring og attraktive møteplasser i og i gangavstand til sentrum, som kan redusere klimagassutslipp. I prosessen med temporære skulpturer vil det være fokus på gjenbruk av materialer og mål om et tett samarbeid med RenoVest.

KONKLUSJON
Kommunedirektøren anbefaler at Sortland kommune gjennomfører forprosjektet « Utveckling av stadsrum med konst som metod», og at forprosjektet evalueres innen utgangen av andre tertial 2024.

Forprosjekt "ILAG om levende sentrum for alle – byromstrategi med handlingsplan og finansiering» igangsettes omgående, og gjennomføres innen utgangen av første kvartal/tertial 2024. I forbindelse med arbeidet vil kommunedirektøren initiere samarbeid med Sortland byforening, grunneiere i sentrum, Gaia Vesterålen og innbyggere ellers for å bidra til å oppnå mål om et levende sentrum i regionssenteret Sortland.

Vedlegg:
Förprojekt Sortland-2024 Utveckling av stadsrum med konst som metod
Sluttrapport Gnist Sortland 31.10.22